

Üniversite Öğrenci Harcamalarının Analizi ve Bölge Ekonomilerine Katkılarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma

Öğr. Gör. Mehmet KAŞLI

Balıkesir Üniversitesi, Gönen MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı, BALIKESİR

Doç. Dr. Alpaslan SEREL

Balıkesir Üniversitesi, Bandırma İİBF, İktisat Bölümü, BALIKESİR

ÖZET

Bu çalışmada, bölge ekonomilerinin önemli kaynaklarından biri olan üniversitelerin ve öğrencilerinin tüketim harcamalarının analizi yapılmış ve bu harcamaların Gönen'de yerleşik firmalar üzerindeki ekonomik etkileri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda geliştirilen anket formu, Balıkesir Üniversitesi Gönen Meslek Yüksekokulu'nda eğitim-öğretimlerine devam eden 554 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre, üniversite öğrencileri aylık bütçelerinin %34'ünü eğlence, %23'ünü barınma-elektrik-su-gaz ve iletişim, %18'ini yiyecek-içecek, %11'ini giyim, %10'unu ulaşım ve %4'ünü ise kırtasiye harcamaları için ayırmaktadır. 2006-2007 eğitim-öğretim yılında öğrenci başına aylık harcama ise 518,86 YTL olarak gerçekleşmiştir. Araştırmaya katılan 554 üniversite öğrencisinin 2006-2007 eğitim-öğretim yılında toplam 2.300.000 YTL harcama yaptığı görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin film kiralama ve internet kafelerde önemli miktarlarda harcama yaptıkları ve bu nedenle bu tür işletmelerin sayısında da önemli oranda bir artış olduğu dikkate değer bir bulgudur.

Anahtar Kelimeler: Üniversiteler, Tüketim Harcamaları, Ekonomik Etkiler

An Empirical Research For University Students' Expenses Impacts on Local Development

ABSTRACT

In this study, universities which have important position in local development are analyzed in terms of the impacts on the regional development process. An improved questionnaire related to this subject is to the 554 students of Gönen Vocational High School in Balıkesir University. According to the research findings, university students spend their money on entertainment (34%), accomodation, energy and communication (23%), food and beverage (18%), clothing (11%), transportation (10%) and stationery expenses (4%) in a month respectively. In 2006-2007 Academic Year the monthly expenses of per students are taken place as 518,86 YTL. 554 university students in the research spend total 2.300.000 YTL in 2006-2007 Academic Year. Another notable finding in the research that the university students spend amount of their money on renting film CDs and in the internet cafe's.

Key Words: Universities, local development, regional development

Giriş

Bir ülkede bölgesel ve yerel düzeyde ekonomik etkileri bulunan birçok işkolu vardır. Bu işkollarında faaliyet gösteren firmalar ticari faaliyetleri sonucunda içerisinde buldukları ekonomilerin canlanmasına ve gelişmesine yardım ederler. Hatta bazı bölgeler ürettikleri mal ve hizmetlerle birlikte anılmaktadırlar. Bunun yanında, temel olarak ticari özellikler taşımasına

rağmen kamu ve özel sektör kuruluşlarına ait eğitim kurumları, içerisinde buldukları bölge ekonomisini önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Bu kurumların en önde gelenlerinden biri de üniversitelerdir. 1960'lı yıllardan bu yana birçok Avrupa ülkesinde yüksek öğretim kurumları bölgesel kalkınma aracı olarak görülmüş ve gelişmemiş/çöküntü bölgelerinde yaygınlaştırılmış ve bu kurumların buldukları bölgeleri çok yönlü etkileyecekleri beklenmiştir (Özyaba, 1999:1).

Uluslararası literatür incelendiğinde, yurtdışında yapılan benzer çalışmalarda özellikle üniversitelerin yerel ekonomiye katkıları ve finans kaynağı yaratma becerileri üzerinde durulduğu görülmektedir. Ülkemizde yapılan sınırlı sayıda akademik çalışmada da temel vurgu ekonomik katkıdır. Bu çalışmalar özellikle yüksek lisans ve doktora tezleridir. Şehir ile etkileşim ve şehrin temel aktörleriyle diyalogun geliştirilmesine yönelik ve strateji oluşturma amaçlı analizler ulusal literatürde yer almamaktadır (Anasam, 2008:3). Bu çalışmalarda üniversitelerin; topluma, ekonomiye, toplumun refah düzeyi ve yaşam kalitesine ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan oldukça geniş çerçevede katkıda bulunduğundan ve üniversitelerin faaliyetlerinin, günlük yaşamın her yönüne girdiğinden bahsedilmektedir (Greenspan ve Rosan, 2006:1; Charles, 2003:9). Bir başka çalışmada üniversitelerin asıl öneminin, yüksek katma değerli faaliyetleri geliştirme ve bölgeye çekmede, mobil sermaye oluşumu ve endojen kalkınmadaki başarısını etkileyen bilgi yaratılması ve transferi sürecindeki rollerinden kaynaklandığı ve üniversitelerin sadece öğrenme kültürü, ilişkisel ve kurumsal adaptasyonu sağlamadığı, aynı zamanda kendi bölgelerine faydalı olabilecek şekilde kendilerini şekillendirme özelliğine de sahip bulunduğu (Çetin, 2007:219) ifade edilmektedir. Türkiye'de üniversiteleri görel olarak geri kalmış bölgelerde yaşayanların ayağına götürme ve bölgeleri bu yoldan kalkındırma düşüncesi, VII. Milli Eğitim Şura'sında benimsenen ilke olmuştur. Burada "DPT ile işbirliği yapılarak bölge planlama esaslarına göre başta üniversite olmak üzere, sağlık, sosyal, ekonomik ve kültürel tesis ve imkanlarıyla, dikkatle seçilecek yerlerde yeni cazibe merkezleri yoluna gidilirse, hem mevcut aydınlardan gereği kadar faydalanmak, hem de yeni aydın ve teknisyen toplulukları yaratmak mümkün olur" düşüncesi ağırlık kazanmıştır (Özyaba, 1999:2). Newlands (2003:1); üniversitelerin kendi bölgeleriyle olan ilişkisini harcama ve bilgi etkileri olmak üzere iki kısımda incelemiştir. Cleary ve Jeffery üniversitelerin bölgesel kalkınma sürecinde anahtar bir rol oynadığını kabul etmekle birlikte, temel fonksiyonlarını aşağıdaki gibi sıralamaktadır (Çetin, 2007:219):

- Bölgesel bilgi ekonomisi ve toplumunun destekleyicisidir.
- Ekonomik istikrarın önemli bir unsurudur.
- Bölgenin sosyal yaşamının temel gücüdür.
- Kültürel kaynakların temelini oluşturur ve güçlendirir.
- Bölgenin uluslararası işbirliği ve dışa açılmasında etkilidir.
- Yenilikçi aktiviteler ve girişimciliğin temel kaynağıdır.

- Ayrıca üniversiteler, “akademik girişimcilik” yoluyla bölgesel ekonomide oldukça aktif bir rol üstlenebilir.

Atik (1999), Erciyes Üniversitesi ile ilgili yaptığı analizde üniversitelerin ekonomiye yaptığı katkıları dolaysız, dolaylı ve uyarılmış olarak bir sınıflamaya tabi tutmuş, Erkekoğlu (2000), üniversitelerin katkılarını ilk olarak Dinamik ve Statik olarak bir ayrıma tabi tutmuş ve Statik katkıları dolaysız, dolaylı ve uyarılmış katkılar olarak üçe ayırmıştır (Tuğcu, 2003:3).

Özellikle, üniversitelerin bölgelerin ekonomik istikrarına önemli bir katkıda bulunduğu ve bölgelerin sosyal yaşamlarında çok önemli gelişmelere neden olduğu ifade edilebilir. Turizm endüstrisinde olduğu gibi üniversite öğrencilerinin harcamalarının da bölge ekonomileri üzerinde önemli bir çoğaltan etkisi bulunduğu ifade edilebilir (Aydemir, 1994:198). Üniversiteler ya da bünyesinde bulundurduğu idari, akademik personel ve öğrencilerin yapacağı harcamaların, ekonominin sahip olduğu marjinal tüketim eğilimi değerine bağlı olarak, yerel ekonomide büyük miktarda bir genişletici etki yaratacağı aşikardır (Tuğcu, 2003:5). Üniversite ve öğrencilerinin sosyal yaşam taleplerinin etkisiyle bu alanda hizmet veren internet kafe, lokanta, kafeterya, disko ve bar gibi işletmelerin hızlı bir gelişim gösterdiği görülmektedir.

Bu çalışma, yukarıda sayılan nedenlerle bölgesel ekonomilerin ve sosyal hayatın gelişmesi açısından önemli işlevleri bulunan üniversitelerin ve üniversite öğrencilerinin, bir bölgedeki yerel ekonomik unsurları nasıl etkileyebildiğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda üniversite öğrencilerine yönelik olarak bir araştırma yapılmış ve ulaşılan bulgular ışığında yerel yönetimlere, yerel halka, işletmeciler ve yatırımcılara öneriler sunulmuştur.

I. Metodoloji

Dünyada ve ülkemizde hızla gelişme gösteren yükseköğretim sistemi ve içerisinde yer alan üniversitelerin, buldukları bölgenin ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyini artırmada önemli bir araç olabileceği öngörülmektedir. Bu noktadan hareketle, özellikle kentleşme olgusunun çok fazla bulunmadığı bölgelerde açılan üniversitelere bağlı meslek yüksekokullarının, bölgenin ekonomik kalkınmasına büyük katkılar yaptığı bilinmektedir. Bu katkıların etkisiyle, üniversitelerin açıldığı bölgelerde, ekonomik ve sosyal yaşamda önemli değişim ve gelişimler yaşanmaktadır. Bu bağlamda bu araştırma ekonomik göstergelerle üniversitelerin bölge ekonomilerine olan etkilerinin ortaya konulmasını, üniversite öğrencilerinin tüketim harcamalarının analizini yapmayı amaçlamaktadır. Araştırma bulgularından hareketle, bölge ekonomilerine önemli katkılar sağlayan yüksekokul öğrencilerine ve üniversitelere, yerel yöneticiler, yerel halk, işletmeciler ve yatırımcılar tarafından hak ettikleri ilginin gösterilmesini sağlayabilmek araştırmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır.

Araştırmanın yapıldığı Gönen, kaplıca turizminde bilinirliği ve turistik arz olanaklarının yüksek olduğu bir bölgedir. Kaplıca turizmi faaliyetinin yoğun olması bu bölgede turistlere hitap edebilecek birçok konaklama, yiyecek-içecek ve eğlence tesisinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Üniversitelerin eğitim-

öğretim döneminde kaplıca turizmine yönelik olarak çalışan tesislerde bir talep daralması görülmektedir. Talebin daraldığı bu dönemde öğrenciler bu tesisler için önemli bir potansiyel olmakta ve birçok öğrenci de bu tesisleri kullanmaktadır. Gönen Belediyesi Enformasyon Bölümü ve Esnaf ve Sanatkarlar Odası'ndan alınan bilgiye göre, üniversite öğrencilerine yönelik olarak hizmet veren 11 pansiyon, 4 ulaşım işletmesi, 28 yiyecek-İçecek işletmesi (lokanta, kafeterya v.b.) ve 5 adet de eğlence işletmesi bulunmaktadır.

Bu araştırma, yukarıda ifade edilen amaçlara yönelik olarak Balıkesir Üniversitesi Gönen Meslek Yüksekokulu öğrencilerini kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Bu çalışmada örneklem olarak, araştırmacıların yakın çevresinde bulunması ve araştırmanın yapıldığı tarihlerde yarıyıl sonu sınavlarının devam etmesi nedeniyle Gönen Meslek Yüksekokulu öğrencileri alınmıştır. Bu örneklem içerisinde 2 bölüm ve 5 program bünyesinde 873 öğrenci eğitim öğretimine devam etmektedir. Bu bağlamda örneklem içerisinde 554 öğrenciye ulaşılmış ve örneklem 554 öğrenciden oluşmuştur.

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Böyle bir çalışma için gözlemlerle de veri toplamak olanaklı olmasına rağmen, "standart veriler elde etme ve dolayısıyla analiz olanağı" üstünlüğü nedeniyle anket tercih edilmiştir. Araştırmada kullanılmak üzere 24 sorudan oluşan bir anket formu geliştirilmiştir. Anket sorularında öğrencilerin harcama miktarlarının tespit edilmesine yönelik sorular özellikle açık uçlu bırakılmış ve bu sayede harcama miktarlarının tam tespit edilmesi amaçlanmıştır. Anket formunun geliştirilmesi sürecinde, araştırmacılar tarafından Mayıs ayında 50 üniversite öğrencisine ön test yapılarak, soruların anlaşılır olup olmadığı test edilmiştir. Ön test sonucunda anket formunda yer alan bazı sorular çıkartılmış, bazıları da açıklayıcı yönde değiştirilmiştir.

Öğrencilere yönelik olarak uygulanan anket formlarından elde edilen verileri analize tabi tutmak üzere istatistik programlarından yararlanılmıştır. Bu bağlamda veriler bilgisayara yüklenerek veritabanı oluşturulmuş, verilerin bilgisayara yüklenmesinin ardından çalışmanın amacına uygun olarak analiz aşamasına geçilmiştir. Veri tabanının oluşturulmasında ve analiz aşamasında tüm istatistiksel işlemler, istatistik programları aracılığıyla yapılmıştır.

II. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde araştırma sonucunda elde edilen verilerden hareketle ortaya konulan öğrencilerin genel özellikleri, tüketim harcamalarının profili ve öğrencilerin harcama kalemlerine yönelik olarak buldukları bölgede oluşan fiyatlarla ilgili algılarını gösteren bilgiler sunulmaktadır.

A. Öğrencilerin Genel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin genel özelliklerinin yansıtılması bakımından bu bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet özellikleri, yaş durumları, bölüm ve programları ile program türleri gibi bilgiler verilmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin genel özelliklerini yansıtan tablo 1'den anlaşılacağı üzere, cinsiyet bakımından erkek öğrencilerin daha yoğun

bulduğundan ve yaş itibarıyla 16–30 yaş aralığında bir yoğunlaşmanın varlığından söz edilebilmektedir. İktisadi ve idari programlar bölümünden araştırmaya daha fazla öğrencinin katıldığı, program anlamında en yoğun katılımın ise doğalgaz ısıtma ve sıhhi tesisat teknolojisi programından sağlandığı anlaşılmaktadır. Araştırmaya en az katılım ise bilgisayar teknolojisi ve programlama programından olmuştur. Program türü açısından bakıldığında ise I. Öğretim öğrencilerinin yoğun olduğu gözlenmektedir.

Tablo 1: Öğrencilerin Genel Özellikleri

CİNSİYET			YAŞ		
	N	%		N	%
Bayan	190	34,3	16–30	550	99,28
Erkek	364	65,7	31–45	2	0,36
Toplam	554	100	46 ve üstü	2	0,36
BÖLÜM			PROGRAM		
	N	%		N	%
İktisadi ve İdari Programlar Bölümü	308	55,6	Bilgisayar Teknolojisi ve Programlama Programı	60	10,83
Teknik Programlar Bölümü	246	44,4	Doğalgaz Isıtma ve Sıhhi Tesisat Teknolojisi Programı	188	33,94
Toplam	554	100	Muhasebe Programı	166	29,96
PROGRAM TÜRÜ			PROGRAM		
	N	%		N	%
I. Öğretim	318	57,4	Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı	140	25,27
II. Öğretim	236	42,6	Toplam	554	100
Toplam	554	100			

B. Öğrencilerin Barınma Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin barınma özelliklerinin yansıtılması bakımından bu bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerin barınma yeri ve kimlerle birlikte kaldıklarına ilişkin bilgiler verilmektedir.

Tablo-2’de öğrencilerin barınma yeri ve kimlerle birlikte kaldıklarını gösteren bilgilerin dağılımı görülmektedir. Buna göre, öğrenciler yoğun olarak eşyalı kiralık dairelerde yaşamaktadırlar. Ailesi ile birlikte veya akraba yanında yaşayanların oranı ise %17,69’dur. Araştırmaya katılan öğrencilerin birlikte kalma bakımından %72,56 oranında arkadaşlarını tercih ettikleri görülmektedir. Yalnız olarak yaşayan öğrencilerin sadece %8,30’luk bir oran oluşturduğu da araştırma sonuçlarından anlaşılmaktadır.

Bu bağlamda Gönen’de üniversite öğrenimine devam eden öğrencilerin bir arada yaşama konusunda istekli oldukları ve arkadaşlarıyla bir arada yaşamayı tercih ettikleri ifade edilebilir. Öğrencilerin bir arada yaşama konusunda sadece tercihlerinin değil ekonomik unsurların da etkili olduğu göz ardı edilmemektedir.

Tablo 2: Barınmaya İlişkin Özellikler

BARINMA YERİ		
	N	%
Eşyalı Kiralık Ev	288	51,99
Kiralık Ev	70	12,64
Otel	4	0,72
Pansiyon	86	15,52
Öğretmenevi	8	1,44
Diğer	98	17,69
Toplam	554	100
BARINMA YERİNİN PAYLAŞIMI		
Aile	106	19,13
Arkadaşlar	402	72,56
Yalnız	46	8,3
Toplam	554	100

C. Öğrencilerin Gönen'e Yönelik Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin Gönen'i tercih nedenleri, tekrar tercih edip etmeyecekleri, Gönen ve çevresi ile bilgilerinin bulunup bulunmadığına ilişkin düşünceleri yansıtılmaktadır.

Tablo 3: Öğrencilerin Gönen'le İlgili Düşünceleri

Gönen ve çevresini tanıyor musunuz?		
	N	%
Hiç tanımıyorum	54	9,7
Genel bilgim var	352	63,5
İyi tanıyorum	148	26,7
Toplam	554	100
Gönen'i tercih nedeniniz?		
Yakınlık	202	36,5
Tavsiye	84	15,2
Fiziki olanaklar	4	0,7
Doğal güzellik	16	2,9
Eğitim öğretimdeki söhreti	16	2,9
Puan	102	18,4
Diğer	120	21,7
Eksik veri	10	1,8
Toplam	554	100
İkinci bir şansınız olsaydı Gönen'i tercih eder miydiniz?		
Evet	177	31,9
Hayır	263	47,5
Kararsızım	110	19,9
Eksik veri	4	0,7
Toplam	554	100

Zorunluluk sonucu herhangi bir yerdeki üniversiteye kayıt yaptıran öğrencilerin yaşadıkları sorunlar da bilinen bir gerçektir. Bu noktadan hareketle, öğrenciler açısından zorunlu gelişten kaynaklanan motivasyon zorluklarının Gönen’ de de yaşandığı ifade edilebilmektedir.

Araştırma kapsamında öğrencilere, Gönen’de öğrencilere yönelik hizmetlerin fiyatlarını nasıl buldukları sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya öğrencilerin verdikleri yanıtların dağılımı ise tablo 4’te verilmiştir. Buna göre, öğrencilere yönelik hizmetlerin maliyetini “çok yüksek” bulanların oranı %36,8, “yüksek” bulanların oranı ise %43,8 olarak gerçekleşmiştir. Bu bağlamda araştırmaya katılan öğrencilerin %80,6’sının Gönen’de öğrenci olma maliyetinin yüksek olduğunu düşündükleri söylenebilir. Öğrenci maliyetini alternatif yerlere göre “aynı” bulanların oranı ise %13 olarak gerçekleşmiştir. Bu noktadan hareketle öğrencilerin Gönen’ de öğrenci olma maliyetinin yüksek olduğu konusunda düşünce birliği içerisinde oldukları ifade edilebilir.

D. Öğrencilerin Gönen’deki Yaşam Maliyetine İlişkin Algıları

Bu bölümde araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin barınma, yiyecek-içecek ve genel öğrenci maliyetlerine ilişkin algıları gösterilmektedir. Bu bağlamda hazırlanan tablo 4’te görüleceği üzere Gönen’de yiyecek-içecek fiyatları öğrenciler tarafından “ucuz” bulunmamıştır. Yiyecek-içecek fiyatlarını “normal” bulanların öğrencilerin oranı % 45,1 olarak gerçekleşmiştir. Yiyecek-içecek fiyatlarını “çok pahalı” ve “pahalı” bulanların oranı ise %52 olarak ölçülmüştür. Dolayısıyla üniversite öğrencilerinin yiyecek-içecek fiyatlarını “pahalı” buldukları ifade edilebilmektedir. Yiyecek-içecek fiyatlarını “ucuz” ve “çok ucuz” bulanların oranı ise %2,2’dir. Üniversite öğrencilerinin barınma maliyetlerini “pahalı” buldukları ve bu konuda öğrenciler arasında bir düşünce birliğinin varlığından söz edilebilmektedir.

Tablo 4: Öğrencilerin Gönen’deki Yaşam Maliyeti ile İlgili Düşünceleri

Yaşam maliyeti			Yiyecek-İçecek Maliyeti		
	N	%			
Çok yüksek	204	36,8	Çok pahalı	94	17
Yüksek	238	43	Pahalı	194	35
Aynı	72	13	Normal	250	45,1
Düşük	28	5,1	Ucuz	10	1,8
Çok düşük	4	0,7	Çok ucuz	2	0,4
Eksik veri	8	1,4	Eksik veri	4	0,7
Toplam	554	100	Toplam	554	100
			Barınma Maliyeti		
			Uygun	46	8,3
			Pahalı	440	79,4
			Kısmen	58	10,5
			Eksik veri	10	1,8
			Toplam	554	100

Bu bağlamda öğrencilerin %79,4'ü barınma maliyetini “pahalı” olarak nitelendirmişlerdir. Bu sonucun ortaya çıkmasında öğrencilere verilen kiralık dairelerin aynı zamanda ev pansiyonculuğunda kullanılmasının ve dolayısıyla ev sahiplerinin yüksek gelir beklentisi içerisinde girmesinin de etkisinin bulunduğu sanılmaktadır. Öğrencilere yönelik olarak hizmet veren barınma mekanlarının az oluşu da barınma maliyetlerinin yüksek olmasına neden olan bir başka etkidir. Tablo 5'te üniversite öğrencilerinin harcama kalemleri ve 2006–2007 eğitim öğretim yılında Gönen'de yapmış oldukları harcamalar verilmektedir. Buna göre, öğrenci harcamaları açısından en yüksek kalem “eğlence” harcamalarıdır. 2006–2007 eğitim-öğretim yılında 554 üniversite öğrencisi tarafından Gönen'de 248.580 YTL' lik eğlence harcaması yapılmıştır. Bu harcamanın öğrenci başına yansımaları yıllık olarak 448 YTL, aylık olarak ise 56,09 YTL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 5: Öğrencilerin 2006–2007 Eğitim-Öğretim Yılı Harcama Dağılımı

HARCAMA KALEMLERİ	Toplam (YTL)	Kişi Başı Ort (YTL)	Pay (%)	Aylık Kişi Başı Ort. (YTL)
Diğer Eğlence Giderleri	248.580,00	448,70	10,81	56,09
Giyim Giderleri	243.600,00	439,71	10,59	54,96
Ulaşım Giderleri	227.000,00	409,75	9,87	51,22
İnternet Kafe Giderleri	204.948,00	369,94	8,91	46,24
Barınma Giderleri	202.600,00	365,70	8,81	45,71
Üniversite Kantin Giderleri	149.634,00	270,10	6,51	33,76
Kafe Giderleri	149.424,00	269,72	6,50	33,71
Isınma Giderleri	120.000,00	216,61	5,22	27,08
Film Kiralama Giderleri	117.048,00	211,28	5,09	26,41
Telefon Giderleri	114.240,00	206,21	4,97	25,78
Elektrik, Su, Gaz Giderleri	100.000,00	180,51	4,35	22,56
Spor Giderleri	85.944,00	155,13	3,74	19,39
Yiyecek-İçecek Giderleri	68.960,00	124,48	3,00	15,56
Kaplıca Giderleri	66.252,00	119,59	2,88	14,95
Sinema Giderleri	42.588,00	76,87	1,85	9,61
Üniversite Yemek Giderleri	30.108,00	54,35	1,31	6,79
Dergi Giderleri	28.752,00	51,90	1,25	6,49
Konser Giderleri	27.036,00	48,80	1,18	6,10
Kitap Giderleri	22.100,00	39,89	0,96	4,99
Fotokopi Giderleri	21.378,00	38,59	0,93	4,82
Defter, Kalem, Silgi v.b.	12.094,00	21,83	0,53	2,73
Diğer Kırtasiye Giderleri	11.410,00	20,60	0,50	2,57
Tiyatro Giderleri	5.880,00	10,61	0,26	1,33
Toplam	2.299.576,00	4.150,86	100,00	518,86

Bu bağlamda üniversite öğrencilerinin önemli oranda genç yaşlarda olmaları, eğlence giderlerinin daha fazla olmasına neden olmaktadır denilebilir.

Üniversite öğrencilerinin 2006–2007 eğitim-öğretim yılında giyim için yapmış oldukları harcama tutarı ise 243.600 YTL olarak gerçekleşmiştir. Bu rakama öğrencilerin Gönen dışında yaptığı harcamalar dahil edilmemiştir. Giyim harcamalarının öğrenci başına ortalama aylık maliyeti ise 55 YTL olarak gerçekleşmiştir.

Üniversite öğrencilerinin önemli bir başka gider kalemi ise ulaşım giderleridir. Ulaşım giderlerinin büyük kısmının anne baba ziyaretine yönelik olarak yapılan seyahatler dolayısıyla ortaya çıktığı görülmektedir. Yüksekokula ulaşım açısından minibüs kullanımı da ulaşım harcamalarını artıran bir diğer unsurdur.

İnternet kafelerde yapılan harcamalar, üniversite öğrencilerinin harcamalarının önemli bir bölümünü oluşturan bir diğer gider kalemidir. Bu bağlamda 554 üniversite öğrencisinin 2006–2007 eğitim-öğretim yılında yapmış olduğu toplam internet kafe harcaması 204.948 YTL' dir. İnternet harcamalarının aylık olarak öğrencilerin bütçelerine yansımaları ise 46,24 YTL olarak gerçekleşmiştir. Bu noktadan hareketle üniversite öğrencilerinin, önemli miktarda internet harcaması yaptığı ifade edilebilir.

Barınma, ısınma, elektrik-su-tüpgaz, iletişim giderleri için üniversite öğrencilerinin bütçelerinden %23,35'lik bir pay ayırdıkları görülmektedir. Bu bağlamda bu hizmetler için yapılan toplam harcama 536.840 YTL olarak gerçekleşmiştir.

Üniversite öğrencilerinin kırtasiye harcamaları, en düşük harcama yapılan kalemi oluşturmaktadır. Kırtasiye harcamaları için 2006–2007 eğitim-öğretim yılında yapılan toplam 95.734 YTL 'lik harcamanın öğrenci başına yansımaları sadece %4,16 olarak gerçekleşmiştir. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin kırtasiyeye yönelik olarak bütçelerinden oldukça az bir pay ayırdıkları anlaşılmaktadır.

Eğlence giderlerinin tümü için ayrılan para ise 798.276 YTL' dir. Bu harcamanın öğrenci bütçesi içindeki payı, %34,71 olarak gerçekleşmiştir. Bu bağlamda öğrenci harcamalarında en fazla paya sahip harcama kaleminin eğlence harcamaları olduğu ifade edilebilir. Kırtasiye harcamalarının eğlence harcamaları yanında oldukça düşük bir paya sahip olması oldukça düşündürücü bir durumdur.

Balıkesir Üniversitesi'ne bağlı olarak Gönen Meslek Yüksekokulu' nda eğitim-öğretimine devam eden 873 öğrencinin tamamı dikkate alındığında, 873 üniversite öğrencisinin 2006–2007 eğitim-öğretim yılında Gönen ekonomisine 3.622.950 YTL' lik katkı sağladığı ifade edilebilir.

III. Tartışma

Literatürde üniversite öğrencilerinin harcamalarını analiz eden ve bölge ekonomilerine katkılarını inceleyen çalışmalardan biri 2005 yılında Sakarya Üniversitesi'nde 832 öğrencinin katılımıyla yapılmıştır. Bu çalışmada harcama kalemleri ayrıntılı olarak tanımlanmamıştır. Bunun yanında bu çalışmada da

benzer harcama oranlarının bulunduğu anlaşılmaktadır. Tuğcu'nun yaptığı bir çalışmada (2008) üniversitelerde marjinal tüketime bağlı olarak çarpan katsayısı 3,01 olarak bulunmuştur. Turizm endüstrisinde Türkiye'nin çoğaltan katsayısının 1,96 (Koç ve Altınay, 2007:229) olduğu düşünüldüğünde üniversiteler için hesaplanan bu oran bölge ekonomileri açısından üniversitelerin önemini açıkça göstermektedir. Dulupçu ve Çakırcı'nın (2007) Isparta'da Süleyman Demirel Üniversitesi'nden 1.000 öğrenciyle yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, bir öğrencinin aylık ortalama harcaması 493 YTL civarındadır. Buradan hareketle, il merkezindeki 19 bin 719 öğrencinin Isparta ekonomisine ayda yaklaşık 9,7 milyon YTL'lik katkı yaptığı ve öğrencilerin ilde ortalama 1 yılda ekonomiye yaklaşık 78 milyon YTL'lik bir katkı yaptığı hesaplanmıştır. Muammer Yaylalı başkanlığındaki bir ekip tarafından 2006 yılında yapılan "Üniversite Gençliğinin Sosyo-Ekonomik Profili Araştırması" nda üniversite öğrencilerinin harcama bütçesinden en fazla payı alan giderler sırasıyla gıda, giyim, ulaşım ve haberleşme olarak bulunmuştur. 2005 yılında Tokat' ta Gaziosmanpaşa Üniversitesi tarafından yapılan bir araştırmada ise üniversite öğrencilerinin aylık ortalama harcaması 350 ytl olarak tespit edilmiştir. Çanakkale'de üniversite-kent etkileşimini yerel halk ve öğrenciler bazında araştıran bir çalışmada ise hem üniversite öğrencileri hem de yerel halk, üniversitenin bölge ekonomisine önemli katkılar sağladığı konusunda ortak bir görüş bildirmişlerdir. Bu bağlamda literatürde öğrenci harcamaları-yerel ekonomi ilişkisini araştıran çalışmalarda benzer sonuçların elde edildiği ifade edilebilir. Üniversite öğrencilerinin harcama profillerinin belirlendiği bu araştırmalarda en fazla harcama yapılan kalemler gıda, barınma, giyim ve ulaşım olarak sıralanmakta iken Gönen bağlamında yapılan araştırmada ise diğer araştırmalardan farklı olarak eğlence harcamalarının ilk sırada yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

IV. Sonuç ve Öneriler

Üniversitelerin yerel ekonomik gelişmelere katkıları yadsınamayacak kadar büyük olmaktadır. Özellikle kentleşmenin tam olarak gerçekleştirilemediği bölgelerde kurulan yüksekokulların, buldukları bölgenin ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyinin artırılmasında önemli işlevler gördüğü görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin harcamalarından hareketle ortaya konulan bu araştırmada, öğrenci harcamalarının yerel ekonomik gelişmeye etkileri incelenmiş olmasına rağmen, sempozyumlar, paneller, kongreler, öğrenci velilerinin ziyaretlerinde yapmış oldukları harcamalar gibi daha pek çok harcama dolayısıyla üniversitelerin, bölge ekonomilerini yakından etkiledikleri ifade edilebilir. Dolayısıyla üniversitelerin bölge ekonomilerine etkileri, aslında ölçülebilenin çok daha üzerindedir. Bu bağlamda önemli bir yerel gelişmişlik unsuru olan üniversitelerin bölge ekonomilerine daha fazla katkı sağlayabilmesi için yerel yönetimler, yerel halk, işletmeciler ve yatırımcılar açısından yapılması gerekenler aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

A. Yerel Yönetimlere Öneriler

Yerel yönetimler, üniversitelerin ve öğrencilerinin en yoğun etkileşim içinde buldukları kurumların başında gelmektedir. Dolayısıyla üniversitelerin veya üniversitelere bağlı birimlerin, buldukları bölgedeki yerel yönetimlerle sıkı bir işbirliği içerisinde bulunması kaçınılmaz olmaktadır. Bu noktadan hareketle yerel yönetimlerin kendi bölgelerinde açılan üniversiteleri ve ilgili birimlerini sahiplenmeleri ve destek olmaları oldukça önemlidir. Yerel yönetimlerin bu desteği verirken üniversitelerin yerel ekonomik ve sosyal gelişmişlik açısından önemini dikkate almaları ve üniversitelerin yerel ekonomiye katkılarını artıracak hizmet ve yatırımlarda bulunmaları da beklenmektedir. Bu bağlamda ulaşım hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde verilmesi, öğrencilerin ders dışı zamanlarını değerlendirebilecekleri sportif alanların yapılması, kültürel etkinliklere önem verilmesi ve bu alanlarda yapılacak yatırımların hızlandırılması gerekmektedir.

Üniversite ve yerel yönetimler tarafından işbirliği yapılarak yerel halk ile üniversite öğrencilerinin sağlıklı etkileşimini sağlayacak organizasyonlara ağırlık verilmelidir. Bu bağlamda ulusal ve uluslararası yarışmalarda bölgeyi temsil eden üniversite öğrencileri desteklenmeli ve bu tür faaliyetlere işletmecilerin destek olması sağlanmalıdır.

B. İşletmelere ve Yatırımcılara Öneriler

Üniversite öğrencilerinin harcama profillerinin belirlendiği ve analiz edildiği bu araştırmada, öğrenci harcamalarının yapısı ve miktarları ortaya konulmuştur. Dolayısıyla yatırımcılar açısından bu veriler oldukça önemli bilgilerdir. Bu araştırmanın sonuçları, üniversite öğrencilerine yönelik olarak yapılacak bir iş girişimi açısından pazar araştırması niteliği taşımaktadır. Bu araştırma sonuçlarından faydalanılarak kurulacak işletmelerde pazarlama konusunda büyük olasılıkla sürprizler yaşanmayacaktır. Barınmaya yönelik olarak yapılacak hizmet kalitesi yüksek yatırımlar, nitelikli kafeler ve spor alanları, öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmelerine olanak sağlayacak tiyatro ve sinema salonları, yatırımcılar açısından önemli gelirler sağlanabilecek yatırımlar olarak nitelendirilebilir. Bölgede genç kitlelere hitap edebilecek markalı ürünler satan giyim mağazalarının bulunmadığı ve bu alanda yatırımcılar açısından cazip fırsatların bulunduğu görülmektedir.

Hali hazırda üniversite öğrencilerine yönelik olarak faaliyet gösteren işletmelerde ve özellikle de film kiralama ile internet kafe hizmeti veren işletmelerde, sosyal sorumluluk anlayışına uygun bir tarzda işletmecilik yapılması, öğrencilerin ruh ve beden sağlığını tehdit edecek unsurlara yer verilmemesi büyük önem taşımaktadır.

Üniversite öğrencilerinin istihdam edilmesi veya stajlar konusunda işletmeler tarafından kendilerine yardımcı olunması hem işletmeler hem de öğrenciler açısından büyük avantajlar getirebilecek bir başka unsurdur. Karşılıklı böyle bir çabayla işletmeler nitelikli işgücü elde edebilir ve öğrencilerin bölge ekonomisine katkıları artırılabilir.

C. Yöre Halkına Öneriler

Üniversite öğrencileri üniversiteye gelinceye kadar içinde bulunduğu kültürün özelliklerini, öğrenim süreleri içerisinde yansıtmakta ve ailelerinden ayrı olmaları nedeniyle özgür davranabilmektedirler. Bunun sonucunda yerel halk ile öğrenciler arasında zaman zaman çatışmalar ortaya çıkabilmektedir. Üniversite öğrencilerinin öğrenim süresi boyunca yaşadıkları bölgelerde turistik faaliyette bulunan insanlardan herhangi bir farkları yoktur. Üniversite öğrenimi, turizm faaliyeti içerisinde değerlendirilmemesine rağmen öğrencilerin faydalandıkları hizmetler, turiste verilen hizmetlerden ve üniversite öğrencileri de turistlerden çok farklı değildir. Bu bağlamda yerel halka önemli görevler düşmektedir. Her şeyden önce üniversite öğrencileri turist gibi görülmeli ve turistik faaliyetin oldukça kısıtlı olduğu zamanlarda yüksek harcama potansiyelleri ile bölge ekonomileri için vazgeçilmez oldukları göz ardı edilmemelidir. Özellikle turistik bölgelerde eğitim-öğretimlerine devam eden üniversite öğrencileri, turistik faaliyetin 12 aya yayılmasını sağlayan kalıcı turistler gibi düşünülmelidir. Dolayısıyla turistlere gösterilen hoşgörünün üniversite öğrencilerine de gösterilmesi büyük önem taşımaktadır.

Sonuç olarak üniversiteler, kentlerin ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeylerinin artırılmasına katkılar yapmakta, yerel ve bölgesel ekonomik gelişmişliğin sağlanması sürecinde önemli işlevler görmektedir. Bu noktadan hareketle üniversitelerin ve öğrencilerinin beklentilerine yönelik olarak yapılacak yatırımlara ağırlık verilmesi ve üniversitelerin daha nitelikli bir yapıya kavuşması için yerel unsurlar tarafından desteklenmesi gerekmektedir.

D. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Gelecekteki Araştırmalar İçin Öneriler

Araştırmanın yapıldığı tarihlerde yarıyıl sonu sınavlarının yapılması ve bazı üniversitelerdeki akademik yılın sona ermesi nedeniyle kıyaslamalı bir çalışma yapılamamıştır. Gelecekte farklı üniversiteler, fakülteler ve meslek yüksekokulları ile karşılaştırmalı çalışmaların yapılması, sonuçların genellenebilir düzeyini artıracaktır. Ayrıca, üniversite öğrencilerinin hizmet aldıkları iş kollarında faaliyet gösteren işletmeler de araştırma kapsamına dahil edilerek, öğrenci harcamalarının o işletmelerdeki ekonomik etkilerinin ortaya konulması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- ANASAM (2008), “Anadolu Üniversitesi’nin Şehre Katkısı ve Eskişehir’in Üniversite’yi Algılayışı”, <http://anasam.anadolu.edu.tr/aukatki.html>, (13.03.2008).
- AYDEMİR, Saliha E. (1994), “Karadeniz Teknik Üniversitesinin Kent ve Bölge Ekonomisine Doğrudan ve Dolaylı Ekonomik Etkileri”, *Bölgesel Kalkınma Sempozyumu*, Trabzon, s.195–210.
- CHARLES, D. Lane (2001), “Universities and Regional Development”, *European Community under the Targeted Socio-Economic Research (TSER)*, Final Report, July.
- CLEARLY, Jim (2002), “The Entrepreneurial University and The Learning Economy in A Regional Context”, <http://www.aair.org.au/jir/2002Papers/Clearly.pdf> (19.05.2007).
- ÇETİN, Murat (2007), “Bölgesel Kalkınma Ve Girişimci Üniversiteler”, *Ege Akademik Bakış / Ege Academic Review*, 7(1) s.217–238.

- DULUPÇU, Murat ve ÇARIKÇI, İlker (2007), “2007 Yılı Öğrenci Harcama Eğilimleri, Tutumları, Sorunları ve En İyi Tercihleri”, <http://www.hurriyet.com.tr>, (13.03.2008).
- GREENSPAN, Alan ve ROSAN, Richard M. (2006), “The Role of Universities Today: Critical Partners in Economic Development and Global Competitiveness”, http://www.icfconsulting.com/Markets/Community_Development/docfiles/role-universities.pdf, (29.05.2007).
- JEFFERY, Charlie (2001), “The Resurgence of Regional Governments, Universities and the ‘New Regionalism’”, *ACU Conference of Executive Heads*, Kıbrıs Rum Kesimi, (22–26 Nisan), s.1–6.
- KOÇ, Erdoğan ve ALTINAY, Galip (2007), “An Analysis Of Seasonality in Monthly Per Person Tourist Spending in Turkish Inbound Tourism From A Market Segmentation Perspectiv”, *Tourism Management, Volume 28, Issue 1, Şubat*, s.227–237.
- NEWLANDS, David (2003), “The Role of Universities in Learning Regions”, *ERSA 2003 Congress*, University of Jyväskylä, Finland, (27–30 August), s.1–20.
- ÖZYABA, Murat (1999), “Kentsel Gelişmede Üniversitenin Rolü Uludağ Üniversitesi ve Bursa”, <http://www.kentli.org/makale/bursa.htm>, (13.03.2008).
- RAPOR (2005), “Sakarya Üniversitesi Öğrencileri’ nin, Sakarya İline Ekonomik Katkısı”, <http://www.kariyerciler.net>, (13.03.2008).
- ŞAHİN, Mehmet, YAZGAN, Grup, KARAOT, Ali ve NAMLI, İsmail (2006), Üniversite Kent Etkileşimi: Çanakkale Kenti ile Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlişkileri Üzerine Bir Araştırma, *Uluslararası Çanakkale Kongresi*, 17-19 Mart, Çanakkale.
- SEYFİKLİ, Zehra, (2005), “Üniversite’nin Tokat’a Katkısı”, *Dünya Gazetesi*, 19.10.2005.
- TUĞCU, Can T. (2008), “Üniversitelerin Yerel Ekonomik Faaliyet Hacmine Katkıları: Nevşehir Örneği”, <http://www.ceterisparibus.net/arsiv.htm>, (13.03.2008).
- YAYLALI, Muammer vd. (2006), “Üniversite Gençliğinin Sosyo-Ekonomik Profili Araştırması”, <http://www.milliyet.com.tr>, (13.03.2008).

EK-1: Anket Formu

1	Cinsiyet? ( ) Bayan ( ) Erkek
2	Yaş? ( ) 0–15 ( ) 16–30 ( ) 31–45 ( ) 46 ve üstü
3	Bölüm? ( ) İktisadi ve İdari Programlar ( ) Teknik Programlar
4	Program? ( ) Bilgisayar Teknolojisi ve Programlama ( ) Doğalgaz Isıtma ve Sıhhi Tesisat Teknolojisi Programı ( ) İklimlendirme ve Soğutma Programı ( ) Muhasebe Programı ( ) Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı
5	Program Türü? ( ) 1. Öğretim ( ) 2. Öğretim
6	Geldiğiniz il/ilçede meslek yüksekokulu var mı? ( ) Evet ( ) Hayır

7	Ailenizin yaşadığı bölge? ☐ Marmara Bölgesi ☐ Ege Bölgesi ☐ Akdeniz Bölgesi ☐ Karadeniz Bölgesi ☐ İç Anadolu Bölgesi ☐ Doğu Anadolu Bölgesi ☐ Güneydoğu Anadolu Bölgesi ☐ Yurtdışı
8	Nerede kalıyorsunuz? ☐ Kiralık Ev (eşyalı) ☐ Kiralık Ev ☐ Otel ☐ Pansiyon ☐ Öğretmen Evi ☐ Polis Evi ☐ Diğer (Lütfen belirtiniz).....
9	Kimlerle birlikte kalıyorsunuz? ☐ Ailemle ☐ Arkadaşlarımla ☐ Yalnız olarak
10	Gönen ve çevresini tanıyor musunuz? ☐ Hiç tanımıyorum ☐ Genel bilgim var ☐ İyi tanıyorum
11	Gönen meslek yüksekokulunu tercih nedeniniz? ☐ Yakınlığı ☐ Tavsiye edildiği için ☐ Okulun fiziki olanakları ☐ Doğal Ortamın Güzelliği ☐ Eğitim-Öğretimdeki Şöhreti ☐ Puanı ☐ Diğer (Lütfen belirtiniz.....)
12	Tekrar şansınız olsa Gönen'e gelmeyi veya arkadaşlarınıza tavsiye etmeyi düşünür müsünüz? ☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım
13	Sizce Gönen'deki öğrenci maliyeti, alternatiflerine göre nasıldır? ☐ Çok yüksek ☐ Yüksek ☐ Aynı ☐ Düşük ☐ Çok düşük
14	Gönen'de yiyecek-içecek fiyatlarını nasıl değerlendirirsiniz? ☐ Çok pahalı ☐ Pahalı ☐ Normal ☐ Ucuz ☐ Çok ucuz
15	Gönen'de barınma maliyetinin (ev kirası, pansiyon ücreti v.b.) uygun olduğunu düşünüyor musunuz? ☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kısmen
16	2006-2007 Eğitim-öğretim yılı içerisinde ulaşım için yaptığımız <u>toplam</u> harcama ne kadardır? ☐ 250 ytl den az ☐ 250-499 ytl ☐ 500-749 ytl ☐ 1000 ytl ve üstü
17	2006-2007 Eğitim-öğretim yılı içerisinde barınma için (ev kirası, pansiyon ücreti v.b.) yaptığımız <u>aylık</u> harcama ne kadardır? ☐ 0-100 ytl ☐ 101-249 ytl ☐ 250-499 ytl ☐ 500-749 ytl ☐ 1000 ytl ve üstü

18	2006–2007 Eğitim-Öğretim yılında yiyecek-içecek için yaptığımız aylık harcama ne kadardır? Üniversite Kantini ..... Ytl Üniversite Yemekhanesi..... Ytl Dışarıda..... Ytl
19	2006–2007 Eğitim-Öğretim yılında eğlence aktivitelerine yaptığımız toplam harcama ne kadardır? Sinema..... Ytl Tiyatro..... Ytl Spor..... Ytl Konser..... Ytl İnternet Kafe..... Ytl Kafe..... Ytl Film kiralama..... Ytl Kaplıca..... Ytl Diğer ..... Ytl
20	2006–2007 Eğitim-öğretim yılında ısınma için yaptığımız toplam harcama ne kadardır? ☐ 250 ytl den az ☐ 250–499 ytl ☐ 500–749 ytl ☐ 1000 ytl ve üstü
21	2006–2007 Eğitim-öğretim yılında elektrik, su, tüpgaz için yaptığımız toplam harcama ne kadardır? ☐ 250 ytl den az ☐ 250–499 ytl ☐ 500–749 ytl ☐ 1000 ytl ve üstü
22	2006–2007 Eğitim-öğretim yılında iletişim için (sabit telefon, cep telefonu) yaptığımız aylık harcama ne kadardır? ☐ 0–10 ytl ☐ 11–20 ytl ☐ 21–30 ytl ☐ 31–40 ytl ☐ 41–50 ytl ☐ 50 ytl ve üstü
23	2006–2007 Eğitim-Öğretim yılında kırtasiye için yaptığımız toplam harcama ne kadardır? Kitap..... ytl Dergi..... Ytl Fotokopi..... Ytl Defter, kalem, silgi v.b..... ytl Diğer .....Ytl
24	2006–2007 Eğitim-öğretim yılında giyim için Gönen’de yaptığımız toplam harcama ne kadardır? ☐ 0–100 ytl ☐ 101–249 ytl ☐ 250–499 ytl ☐ 500–749 ytl ☐ 1000 ytl ve üstü